

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 14.9.2009
COM(2009) 469 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Par Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvas (Direktīva 2001/42/EK) piemērošanu un
iedarbīgumu**

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Par Vides stratēģiskā novērtējuma direktīvas (Direktīva 2001/42/EK) piemērošanu un iedarbīgumu

1. IEVADS

Direktīva 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu (Vides stratēģiskā novērtējuma direktīva, turpmāk VSN direktīva)¹ prasa sabiedriskajā sektorā pirms noteiktu plānu vai programmu (turpmāk PP) pieņemšanas novērtēt to ietekmi uz vidi.

Direktīvas 12. panta 3. punkts paredz, ka Komisijai līdz 2006. gada 21. jūlijam jānosūta Eiropas Parlamentam un Padomei pirmais ziņojums par šīs direktīvas piemērošanu un iedarbīgumu. Lai turpinātu uzlabot vides aizsardzības prasību iestrādi tiesību aktos, minētajam ziņojumam vajadzības gadījumā pievieno priekšlikumus par šīs direktīvas grozījumiem, jo īpaši attiecībā uz iespēju piemērot šo direktīvu arī citās nozarēs vai jomās un citiem PP veidiem.

Tā kā daudzās dalībvalstīs VSN direktīvas transponēšana aizkavējās un tāpēc netika uzkrāta vajadzīgā piemērošanas pieredze, ar 2006. gada 21. jūlijā pieejamo informāciju nepietika, lai ziņojumu varētu sagatavot, kā plānots. (Turklāt šajā pirmajā ziņojumā bija jāaptver arī jaunās dalībvalstis, kuras pievienojās 2004. un 2007. gadā.)

Pielikumā norādīti galvenie informācijas avoti, kas izmantoti šā ziņojuma sagatavošanā.

2. VSN DIREKTĪVAS TRANSPONĒŠANA

Termiņš, kurā dalībvalstīm jātransponē VSN direktīva savos tiesību aktos, bija 2004. gada 21. jūlijs. Minētajā datumā to faktiski paveikušas bija tikai deviņas no 25 dalībvalstīm.

Ņemot vērā ziņošanas pienākuma neizpildi, 2004. gada decembrī tika uzsāktas 15 pārkāpuma procedūras saistībā ar to, ka nav pieņemti VSN direktīvu transponējoši tiesību akti. Vēlāk Eiropas Kopienu Tiesa (EKT) par šīs direktīvas netransponēšanu notiesāja piecas dalībvalstis. Citas EKT judikatūras patlaban nav.

Līdz 2009. gadam visas dalībvalstis ir transponējušas VSN direktīvu. Komisija ir veikusi pētījumu, lai pārbaudītu, vai transponēšanas rezultāts visās dalībvalstīs ir pienācīgs. Attiecīgā gadījumā, lai risinātu ar nepilnīgu vai nepareizu transponēšanu saistītas problēmas, ir uzsākta vai tiek sākta pārkāpuma procedūra.

¹ OV L 197/30, 21.7.2001., 30. lpp. Vārds "stratēģisks" direktīvā nav izmantots. Šajā dokumentā tas lietots tikai ērtības labad.

3. GALVENIE VSN PROCEDŪRAS ASPEKTI

3.1. Pamatprincipi

Direktīvas aptverto PP ietekme uz vidi jānovērtē to gatavošanas laikā un pirms to pieņemšanas. Šī novērtēšana ietver vides pārskata sagatavošanu, kurā identificē iespējamo būtisko ietekmi uz vidi, kā arī pieejamās alternatīvas, un apspriešanos (ar sabiedrību, iestādēm, kuras atbild par vides jautājumiem, un — pārrobežu ietekmes gadījumā — ar citām dalībvalstīm). Vides pārskata secinājumus un apspriešanās rezultātus ņem vērā pirms PP pieņemšanas. Pēc PP pieņemšanas par to informē iestādes, kuras atbild par vides jautājumiem, un sabiedrību, un tām dara pieejamu visu attiecīgo informāciju. Lai iespējami drīzāk atklātu neparedzētu kaitīgu ietekmi, ja tāda rodas, pastāvīgi jāuzrauga būtiskie PP radītā vides ietekmējuma aspekti.

Ja PP gatavo un/vai pieņem iestāde² un ja minētais PP vajadzīgs saskaņā ar normatīvo un administratīvo aktu prasībām, VSN direktīva attiecas uz šādiem PP un to grozījumiem.

- (1) PP, kas sagatavoti konkrētās nozarēs³ un kuros noteikti turpmākās attīstības saskaņošanas pamatprincipi projektiem, uz kuriem attiecas Ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) direktīva⁴.
- (2) PP, kuru novērtējums nepieciešams saskaņā ar Biotopu direktīvu (92/43/EEK)⁵.
- (3) PP, kuros noteikti turpmākās attīstības saskaņošanas pamatprincipi projektiem (papildus iepriekš 1. punktā minētajiem projektiem, uz kuriem attiecas IVN direktīva) un kuru iepriekšējā novērtējumā jeb skrīningā⁶ konstatēts, ka ietekme uz vidi, visticamāk, būs vērā ņemama.
- (4) Nebūtiskas PP izmaiņas, kā arī nelielās platībās īstenojami vietēja līmeņa plāni un programmas, bet tikai tad, ja iepriekšējā novērtējumā konstatēts, ka to ietekme uz vidi, visticamāk, būs vērā ņemama.
- (5) Šo direktīvu nepiemēro PP, kas sagatavoti šādās nozarēs: valsts aizsardzība, civilā aizsardzība, finanšu lietas un budžets.

² EKT judikatūrā jēdziens “iestāde” ir visai plašs. Tas aptver sabiedriskās iestādes, daļēji sabiedriskas struktūras un privatizētus komunālo pakalpojumu uzņēmumus, kas nodrošina sabiedriskus pakalpojumus, kuru sniegšanu kontrolē valsts, un kam tālab piešķirtas īpašas pilnvaras. Sīkākas ziņas atrodamas Komisijas vadlīnijās par VSN direktīvas īstenošanu (3.12. un 3.13. punkts).

³ Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zvejniecība, enerģētika, rūpniecība, transports, atkritumu apsaimniekošana, ūdens resursu apsaimniekošana, telekomunikācijas, tūrisms, pilsētas un lauku plānošana, zemes lietojums.

⁴ Grozītā Direktīva 85/337/EEK par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV L 175, 5.7.1985., 40. lpp.).

⁵ Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV L 206, 22.7.1992., 7. lpp.).

⁶ Atsevišķi izskatot katru konkrētu gadījumu vai norādot konkrētus PP veidus, vai vienlaikus izmantojot abas šīs pieejas.

3.2. Direktīvas piemērošanas jomas noteikšana

Kopumā dalībvalstīm nav bijis grūtību definēt VSN direktīvas piemērošanas jomu. Vairums dalībvalstu ziņo, ka to pieņemtā rīcības modeļa pamatā ir apvietotā pieeja un ka papildus iepriekš noteiktu veidu PP vērtēšanai tās individuāli izskata arī citus gadījumus, lai noskaidrotu, vai tiem ir vajadzīgs novērtējums.

3.3. Vides pārskata darbības jomas noteikšana (5. panta 4. punkts)

Vides pārskatā iekļaujamās informācijas apjomu un detalizācijas pakāpi nosaka kopīgi ar iestādēm, kuras atbild par vides jautājumiem. Šo procesu patlaban dēvē par darbības jomas noteikšanu (*scoping*).

VSN direktīvā izvirzītas tikai nedaudzas prasības par vides pārskata darbības jomu. Tāpēc minētajai darbības jomas noteikšanai, kā arī prasības par apspriešanos izpildei, dalībvalstis izmanto atšķirīgas metodes. Darbības jomas noteikšanā izmantojamās procedūras visbiežāk izstrādā katram gadījumam atsevišķi, jo vairumā dalībvalstu netiek prasīts izmantot kādu konkrētu metodi.

Dalībvalstīs atšķiras tas, kurai iestādei pieder galavārds darbības jomas noteikšanas procedūrā. Bieži tā ir teritoriālās plānošanas iestāde, kurai pirms tam jāapspiežas ar vides jautājumos kompetento iestādi; citos gadījumos atbildība gulstas uz vides iestādi.

Ir nedaudzas dalībvalstis, kurās darbības jomas noteikšanas procedūra prasa noturēt sabiedrisko apspriešanu, kaut arī VSN direktīvā šādas prasības nav.

3.4. Vides pārskats (5. pants un I pielikums)

Vides pārskatā identificē, apraksta un izvērtē attiecīgā PP īstenošanas iespējamo būtisko ietekmi uz vidi, kā arī iespējamās alternatīvas, ņemot vērā PP mērķus un ģeogrāfisko darbības jomu.

Visos VSN direktīvu transponējošajos valsts līmeņa tiesību aktos ir iekļauta oficiāla prasība sniegt sākotnējās situācijas aprakstu. Saskaņā ar dalībvalstu ziņojumiem galvenās grūtības sagādājuši vides pārskatā iekļaujamās informācijas apjoma un detalizācijas pakāpes noteikšana.

Citas dalībvalstu minētas grūtības ir kvalitatīvas informācijas trūkums, datu vākšanas laukietilpīgais raksturs, tādu kritēriju trūkums, kas ļautu nodrošināt sākotnējās situācijas analīzes viendabīgumu tematiskajā un detalizācijas pakāpes ziņā, un PP vērtēšanā izmantojamu vides un ilgtspējības standartkritēriju kopuma neesība.

3.5. Iespējamo alternatīvu noteikšana (5. panta 1. punkts)

Iespējamo alternatīvu apsvēršana un identificēšana vides pārskatā ir viens no jautājumiem, kuri dalībvalstīs radījuši problēmas. Lai palīdzētu noteikt un izraudzīties iespējamās alternatīvas katrā atsevišķā gadījumā, vairākās dalībvalstīs izstrādāti sīki metodiskie norādījumi. Tomēr lielākajā daļā dalībvalstu precīzas instrukcijas netiek sniegtas.

Vairumā dalībvalstu “iespējamās alternatīvas” valsts tiesību aktos nav konkrēti definētas un nav noteikts vērtējamo alternatīvu skaits; par to, kuras no vērtētajām iespējām ir “iespējamās alternatīvas”, tiek izlemts katrā atsevišķā gadījumā. Visas dalībvalstis ziņo, ka vides pārskatā obligāti jāiekļauj “nulles” alternatīva, kurā vides aizsardzībai netiek darīts nekas.

3.6. Apspriedes (ar sabiedrību un vides jomā atbildīgajām iestādēm) (6. pants)

Tā kā VSN direktīvā nav doti konkrēti norādījumi par sabiedriskās apspriešanas procedūru, izmantotās metodes ir daudzveidīgas: publiski paziņojumi, publikācijas oficiālajos izdevumos vai presē, sabiedriskās apspriešanas sanāksmes, apsekojumi un aptaujas internetā. Attiecībā uz sabiedriskās apspriešanas ilgumu tikai dažas dalībvalstis ir noteikušas konkrētus termiņus. Vairākums šādai apspriešanai atvēl vismaz vienu mēnesi, bet pārējās dalībvalstis apspriešanās ilgumu nosaka katrā gadījumā atsevišķi.

Kopumā pieredze rāda, ka sabiedriskā apspriešana, īpaši ja to rīko agrīnā plānošanas stadijā un ja to uztver kā procesu, palīdz nodrošināt lielāku atbalstu PP un tādā veidā ātri pamanīt un atrisināt konfliktus.

3.7. Pārrobežu apspriedes (7. pants)

Daudzos gadījumos tiek ziņots par pārrobežu apspriežu rīkošanu, un rezultāti šķiet labi, izņemot valodas jautājumā.

Galvenās problēmas, par kurām ziņots, ir dokumentu tulkošanas izmaksas un tas, ka pārtulkota tiek tikai daļa no attiecīgās dokumentācijas. NVO ziņo, ka sabiedriskā apspriešana praksē ne vienmēr norisinās PP agrīnajā stadijā, bet gan tad, kad projekta īstenošana jau krietni pavirzījies uz priekšu.

3.8. Būtiskā vides ietekmējuma monitorings

Direktīvas 10. pants paredz pastāvīgi uzraudzīt PP īstenošanas izraisīto būtisko ietekmi uz vidi, lai jau agrīnā stadijā varētu konstatēt iepriekš neparedzētu nelabvēlīgu ietekmi un vajadzības gadījumā veikt koriģējošu darbību.

Ļoti nedaudzas dalībvalstis ziņo, ka tās ir noteikušas monitoringa metodes vai izstrādājušas valsts līmeņa vadlīnijas par monitoringa indikatoru noteikšanu. Pienācīgu valsts līmeņa vadlīniju trūkums var aktualizēt jautājumu par uzraudzīšanas pienākuma faktiskas izpildes nodrošināšanu atsevišķās dalībvalstīs.

4. SAISTĪBA AR CITIEM ES TIESĪBU AKTIEM UN POLITIKAS VIRZIENIEM

VSN direktīva ir oficiāli un tiešā veidā saistīta ar Biotopu direktīvu un IVN direktīvu, taču cieša saistība pastāv arī ar citām direktīvām (par ūdeni, nitrātiem, atkritumiem, troksni un gaisa kvalitāti)⁷, kurās paredzētas prasības par PP izstrādi un

⁷

Direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā (OV L 327, 22.12.2000., 1. lpp.); Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti (OV L 375, 31.12.1991., 1. lpp.); Direktīva 2006/12/EK par atkritumiem (OV L 114, 27.4.2006., 9. lpp); Direktīva 2002/49/EK par vides trokšņa novērtēšanu un

novērtēšanu jomās, uz ko attiecas VSN direktīva, kura turklāt ir saistīta arī ar VSN protokolu⁸.

VSN direktīvas 11. pants paredz, ka gadījumā, ja pienākums veikt ietekmes uz vidi novērtējumu izriet gan no VSN direktīvas, gan no citiem Kopienas tiesību aktiem, dalībvalstis drīkst paredzēt saskaņotu un kopīgu procedūru izmantošanu.

Tikai dažas dalībvalstis ziņo, ka eksistē vadlīnijas par kopīgo procedūru saskaņošanu, lai izpildītu prasības attiecībā uz novērtējumiem, kuru veikšana prasīta citās direktīvās.

4.1. IVN direktīva

VSN un IVN direktīvas lielā mērā ir savstarpēji papildinošas: VSN direktīva ir “augšupēja” un ļauj noteikt labākās alternatīvas jau agrīnā plānošanas stadijā, kamēr IVN direktīva ir “lejupēja” un attiecas uz projektiem to izstrādes stadijā. Teorētiski abu šo procesu pārklāšanās ir maz ticama. Tomēr, piemērojot abas direktīvas, ir identificēta iespējama pārklāšanās vairākās jomās⁹.

Jēdziena līmenī plānu vai programmu ne vienmēr ir iespējams skaidri nošķirt no projekta, tāpēc var rasties šaubas, vai veicamā novērtējuma objekts atbilst VSN, IVN vai abu šo direktīvu kritērijiem. Šajā ziņā dažu projektu kategoriju definīcijas, kuras IVN direktīvas II pielikumā minētas saistībā ar zemes lietojuma maiņu, ir neskaidras un var radīt sajukumu ar VSN direktīvu.

Pieejā, ko dalībvalstis īsteno, lai savstarpēji pārklājošos procedūru gadījumā novērstu potenciālās nepilnības, ir dažāda: no kopīgām procedūrām atsevišķos gadījumos līdz neoficiālai kompetento iestāžu rīcības saskaņošanai. Tomēr daudzas dalībvalstis uzskata, ka tām nav pietiekamas pieredzes, lai pareizi noteiktu un izvērtētu ar šādu pārklāšanos saistītus jautājumus.

Tā kā trūkst VSN direktīvas īstenošanas pieredzes, daudzas dalībvalstis uzsver nepieciešamību abas procedūras piemērot saskaņotā veidā, tomēr vajadzīgie mehānismi un līdzekļi ne vienmēr izrādās pietiekami labi izstrādāti un pārbaudīti praksē. To varētu labot, sadarbībā ar dalībvalstīm sagatavojot attiecīgas vadlīnijas.

Varētu apsvērt *VSN un IVN direktīvu apvienošanu*, lai holistiskā vides novērtējuma procesā padarītu skaidrāku abu direktīvu mijiedarbību un uzlabotu to savstarpējo papildināmību un iedarbīgumu. Kaut arī šāda iespēja šķiet pievilcīga, ļoti nedaudzas dalībvalstis ir ieteikušas apvienot abas direktīvas; dalībvalstis uzsver, ka abiem

pārvaldību (OV L 189, 18.7.2002., 12. lpp.); Direktīva 2008/50/EK par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropai (OV L 152, 11.6.2008., 1. lpp.).

⁸ ANO/EEK konvencijas “Par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā” Protokols par stratēģisko vides novērtējumu (Kijeva, 2003). Tas tika apstiprināts ar Lēmumu 2008/871/EK (OV L 308, 19.11.2008., 33. lpp.).

⁹ - Lielos projektos, ja tos veido apakšprojekti, vai ja projektam ir vairāk nekā tikai vietēja nozīme.
- Projektos, kuru dēļ jāmaina zemes lietošanas plāns (un tāpēc būs vajadzīgs VSN), pirms būvuzņēmējs drīkst iesniegt pieteikumu būvatļaujas saņemšanai un veikt IVN.
- PP, kas nosaka saistošus kritērijus turpmākai būvatļauju saņemšanai projektos.
- Hierarhiska saistība starp SVN un IVN (atrašanās dažādos hierarhiskos līmeņos).

procesiem jābūt pilnībā šķirti, jo attiecīgās direktīvas ir savstarpēji papildinošas un attiecas uz atšķirīgām stadijām un procesiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī ierobežoto VSN direktīvas piemērošanas pieredzi, patlaban nebūtu lietderīgi apvienot abus minētos procesus. Labāku saskaņotību un savstarpēju saistību pagaidām iespējams nodrošināt, labojot nekonsekvences abās direktīvās un paskaidrojot problemātisko projektu kategoriju definīcijas IVN direktīvā, tālab izdarot tajā grozījumus un/vai sagatavojot iepriekš minētās vadlīnijas.

4.2. **Biotopu direktīva un Rīcības plāns par bioloģisko daudzveidību¹⁰**

Attiecībā uz **Biotopu direktīvu** un konkrēti tās 6. panta 3. punktu, kurā paredzēts atsevišķos gadījumos veikt īpašu novērtējumu, dalībvalstis pauž viedokli, ka jautājumā par tās saistību ar VSN direktīvas 11. panta 2. punktu, kurš paredz saskaņotu vai kopīgu procedūru izmantošanu, nekādu nopietnu ziņojamu problēmu nav. Tik tiešām, dalībvalstis ziņo, ka tās ir veikušas pasākumus, lai nepieļautu novērtējumu dublēšanos vai pārklāšanos, un šajā nolūkā biežāk izmantota procedūru saskaņošana, nevis kopīga procedūra¹¹.

Tomēr jāatzīmē, ka nevalstiskās organizācijas šajā jautājumā ir paudušas zināmas bažas.

Attiecībā uz **Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu** daudzas dalībvalstis uzskata, ka tā izpildei pietiek ar VSN noteikumu ievērošanu, un plāna saturu pieņem zināšanai.

Bioloģiskās daudzveidības rīcības plāna īstenošanas vidusposma novērtējumā¹², kas sagatavots 2008. gadā, atzīts, ka sasniegt izvirzīto mērķi — līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos — Eiropas Savienībai, visticamāk, neizdosies. Ziņojumā uzsvērta nepieciešamība turpināt darbu pie tā, lai dalībvalstu un EK finansētajos projektos, kuri var ietekmēt vidi, vienmēr tiktu veikts VSN vai IVN.

4.3. **VSN protokols**

EK ir pievienojusies Espo konvencijai par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā, un šī konvencija ir papildināta ar VSN protokolu. VSN protokolu pieņēma 2003. gada 21. maijā Kijevā; to ir parakstījušas 36 valstis un Eiropas Kopiena. Lai minētais protokols varētu stāties spēkā, tas jāratificē 16 Līgumslēdzējām pusēm (10 to jau ir izdarījušas).

VSN protokols attiecas ne tikai uz PP radīto *pārrobežu* ietekmi, bet arī uz PP ietekmi, kura nepārsniedz Līgumslēdzējas valsts robežas. Pēc minētā protokola stāšanās spēkā Pusēm būs pienākums novērtēt konkrētu veidu PP ietekmi uz vidi.

¹⁰ COM(2006) 216.

¹¹ Procedūru saskaņošanā VSN saskaņo ar pārējiem novērtējumiem, bet kopīgā procedūrā veic tikai vienu novērtējumu, kas atbilst abu direktīvu prasībām.

¹² COM(2008) 864.

Protokolā aptverti arī politikas un likumdošanas aspekti, kas VSN direktīvā nav darīts.

4.4. Klimata pārmaiņas

Daudzas dalībvalstis kā galveno ietekmes noteikšanas problēmu šeit minējušas labi izstrādātas metodoloģijas trūkumu. **Klimata pārmaiņu** jautājumus VSN kontekstā izskata atkarībā no konkrētā gadījuma, visbiežāk tad, ja gaidāms, ka PP ietekme uz klimatu būs nozīmīga, piemēram, enerģētikas un transporta PP gadījumā. Tomēr arī citos PP parādās tendence klimata pārmaiņu jautājumiem veltīt lielāku uzmanību.

Dažas dalībvalstis izstrādā īpašas metodes, lai noteiktu, kādas siltumnīcefekta gāzu emisijas varētu radīt konkrēti PP; citas izvērza mērķi kļūt par oglekļa ziņā neitrālu emitentu (proti, PP īstenošanas dēļ siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomam nevajadzētu pieaugt) vai arī ietekmi uz klimata pārmaiņām izsaka, aprēķinot, kāds ir gaidāmais siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums.

Tā kā konkrētu vadlīniju par to, kā klimata pārmaiņu aspektu iestrādāt VSN, šobrīd nav, tādas būtu jāizstrādā.

5. EK LĪDZFINANSĒTĀS PROGRAMMAS (2007–2013)¹³

Saskaņā ar VSN direktīvas 3. panta 9. punktu tā neattiecas uz PP, kurus īsteno 2000.–2006. gada plānošanas laikposmā. Turpretim 2007.–2013. gada plānošanas laikposmā VSN direktīva ir pilnībā piemērojama, kā noteikts tās 2. panta a) punktā un regulās par kohēziju, lauku attīstību un zivsaimniecību, kurās ir konkrētas norādes uz VSN veikšanas nepieciešamību.

Praksē ir tā, ka saskaņā ar VSN direktīvas noteikumiem VSN jāveic vairumam darbības programmu, kas pieņemtas 2007.–2013. gadā. Tas nozīmē, ka VSN neveica darbības programmām, kurās projektiem netika noteikti turpmākās attīstības saskaņošanas pamatprincipi, t.i., galvenokārt ESF programmām. Komisija programmas apstiprināja tikai tad, ja VSN direktīvas prasības bija izpildītas.

Precīzāk, *Kohēzijas politikas darbības programmu* VSN ir ļāvuši izdarīt šādus atzinumus.

- VSN pilnīgi noteikti ir ietekmējis programmu saturu, jo vides aspekti bija jāņem vērā jau plānošanas stadijā, tomēr grūti novērtēt, cik liela ir šī ietekme.

- Virknē dalībvalstu sabiedrības iesaistīšanās nebija tik aktīva, cik varētu būt. Saspringtie programmu pieņemšanas termiņi lika vairākām plānošanas iestādēm VSN īstenošanas procesu pabeigt ļoti īsā laika posmā. Tomēr jāatzīmē, ka

¹³ Regula (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu (OV L 210, 31.7.2006., 25. lpp.); Regula (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) (OV L 277, 21.10.2005., 1. lpp.); Regula (EK) Nr. 2371/2002 par zivsaimniecības resursu saglabāšanu un ilgspejīgu izmantošanu saskaņā ar kopējo zivsaimniecības politiku (OV L 358, 31.12.2002., 59. lpp.).

Regulas (EK) Nr. 1083/2006 11. pants (Partnerība) paredz darbības programmu sagatavošanas stadijā iesaistīt struktūras, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību.

- Notika apspriešanās ar iestādēm, kuras atbild par vides jautājumiem, un tās tika iesaistītas lēmumu pieņemšanas procesā, kaut arī dažos gadījumos bija grūti ievērot visus šo iestāžu ieteikumus.

- Vides pārskatu kvalitāte bija nevienāda un dažos gadījumos — relatīvi zema.

Pēc *Lauku attīstības darbības programmu* novērtējuma izdarīti šādi novērojumi attiecībā uz VSN.

- VSN kvalitāte dažādās dalībvalstīs bija dažāda.

- Vairumā gadījumu sabiedriskajās apspriešanās piedalījās liels skaits ieinteresēto personu, kaut arī dažkārt tika izmantotas nepiemērotas apspriešanās metodes un tāpēc sabiedrības iesaistes iespējas bija nepietiekamas.

Līdzīgi novērojumi radās *Eiropas Zivsaimniecības fonda* finansēto darbības programmu sakarībā.

Kopumā jāteic, kaut arī pastāv neskaidrības par to, cik lielā mērā VSN spēj ietekmēt darbības programmu saturu, ir būtiski uzsvērt, ka pēc pirmā piemērošanas perioda VSN direktīvas ietekme uz Kopienas līdzfinansētajām programmām ir caurmērā labvēlīga. Lai gan joprojām pastāv procedūras pilnveides iespējas, VSN direktīvas īstenošanas rezultātā vides aspektu iestrāde darbības programmās ir uzlabojusies. Vides iestādes tiek ciešāk iesaistītas visos lēmumu pieņemšanas posmos.

6. DIREKTĪVAS IEDARBĪGUMS

VSN direktīvas iedarbīgums ir vērtēts, pamatojoties uz to, kādā pakāpē plānu un programmu veidošanas procedūras un lēmumus ir ietekmējusi to satvarā veiktā vides aspektu vērtēšana un cik lielā mērā PP ir grozīti VSN procedūras piemērošanas dēļ.

6.1. VSN ietekme uz plānošanas procesu

Vairums dalībvalstu īpaši atzīmējušas VSN devumu plānošanas procedūras kopējās organizācijas un struktūras uzlabošanā, ko tās uzskata par ieguvumu. Konkrētāk, oficiālā prasība apsprieties ar iestādēm, kuras atbild par vides jautājumiem, un ar sabiedrību ir padarījusi plānošanas procedūru caurredzamāku.

6.2. VSN ietekme uz PP saturu

Vairums dalībvalstu ziņo, ka daudzos gadījumos VSN dēļ PP ir veiktas izmaiņas. Konkrētā pieredze ir dažāda. Caurmērā tiek ziņots, ka VSN nav mainījis PP pamatmērķus vai konkrētam nolūkam piešķirto finanšu līdzekļu sadalījumu; mainīgie faktori bija pats finansējuma nolūks, shēma vai kritēriji. Tomēr ir citi piemēri, kas rāda, ka lielu valsts līmeņa plānu gadījumā daudzi VSN atzinumi ir būtiski ietekmējuši konkrētā plāna saturu, arī alternatīvu izvēles ziņā vai tādējādi, ka plānā ir iestrādāti nozīmīgi VSN atzinumi.

Vairums dalībvalstu turklāt ziņo, ka aizvien biežāk PP saturs tiek mainīts jau PP sagatavošanas stadijā, pirms ir uzsākts VSN. Konkrēti tās norāda, ka dārgi izmaksājošie seku mīkstināšanas pasākumi, kurus nācās pieņemt līdz šim, var kļūt lieki, jo vides aspekti tiek izvērtēti jau agrīnā PP sagatavošanas stadijā.

6.3. Ieguvumi no VSN

Dalībvalstis minējušas vairākus ieguvumus no VSN izmantošanas, piemēram, šādus.

- Vides aspektu ievērošana lēmumu pieņemšanā un videi mazāk kaitīgi PP.
- Attiecīgo sabiedrisko iestāžu iesaiste un apspriešanās ar tām; šāda pieeja sekmē un nostiprina iestāžu sadarbību (plānošanas, vides un sabiedrības veselības jomā).
- Lielāka caurredzamība lēmumu pieņemšanas procesā, jo tajā iesaistās vairāki sabiedrības slāņi.
- VSN palīdz nodrošināt labāku atbilstību konkrētajā vides politikas jomā pieņemtajām prasībām.

7. DIREKTĪVAS UZLABOJUMU IESPĒJAS

Ilgtermiņā varētu apsvērt dažus grozījumus, lai ņemtu vērā VSN protokola stāšanos spēkā, paplašinātu VSN direktīvas darbības jomu (un labāk risinātu tādos jautājumus kā klimata pārmaiņas, bioloģiskā daudzveidība un riski) un palielinātu sinerģiju ar citiem vides jomā pieņemtajiem tiesību aktiem. Varētu ieteikt izskatīt šādus iespējamus grozījumus.

- *VSN protokola* stāšanās spēkā var radīt vajadzību pēc izmaiņām VSN direktīvā. Papildus VSN direktīvas grozījumiem varētu apsvērt vēl citu grozījumu iespējas. Dažus no tiem varētu izdarīt IVN direktīvas pārskatīšanas gaitā, piemēram, grozot tās pielikumus.
- VSN protokola darbības joma ir plašāka nekā VSN direktīvai, jo tas potenciāli ir piemērojams arī noteiktos *politikas un likumdošanas aspektos*. Tā kā VSN direktīva neattiecas uz politikas jomu, bet tieši šīs jomas satvarā tiek definēta PP pamatstruktūra, jāapsver iespēja nākotnē VSN direktīvas piemērošanas jomā iekļaut politikas un likumdošanas aspektus.
- Dalībvalstīm vajadzīga *lielāka administratīvā jauda*, lai nodrošinātu faktisku VSN direktīvas īstenošanu. Tālab aktīvi jāatbalsta administratīvās jaudas palielināšana, pieņemot darbā un apmācot VSN ekspertus un izstrādājot VSN metodiskos norādījumus.
- Visbeidzot, vairākas dalībvalstis ir atzīmējušas vajadzību pēc *turpmākām vadlīnijām* par dažu VSN direktīvas pamatjēdzienu interpretāciju (iepriekšējā novērtējuma jeb skrīninga kritēriji, alternatīvu noteikšana, saskaņošanas mehānismi un/vai kopīgas procedūras saistībā ar citās direktīvās prasītajiem novērtējumiem, metodiskie norādījumi par VSN un IVN direktīvu saistību). Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm varētu izstrādāt ES vadlīnijas par klimata

pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības aspektu izskatīšanu un labāku iestrādi VSN.

8. SECINĀJUMI

VSN direktīvas piemērošanas un iedarbīguma kopaina ir neviendabīga, jo dalībvalstīs ir atšķirīga institucionālā un likumdošanas situācija, kas nosaka VSN procedūras gaitu, un dalībvalstīs atšķirīgi izprot savu lomu šajā sistēmā. Šī dažādība nosaka arī to, kur dalībvalstīs saskata sistēmas priekšrocības un trūkumus un kādi pasākumi varētu uzlabot VSN direktīvas īstenošanu un iedarbīgumu.

Kopumā šā pirmā ziņojuma konstatējumi rosina domāt, ka VSN direktīvas piemērošana dalībvalstīs ir agrīnā stadijā un ka jāuzkrāj lielāka pieredze, lai kļūtu skaidrs, vai un kā VSN direktīva ir jāgroza. Šķiet, ka dalībvalstīs labprātāk izvēlas tiesību aktu prasību stabilitāti, lai stabilizētos arī VSN sistēmas un procesi, šādi dodot iespēju iedibināt veidus, kādos VSN būtu pastāvīgi izmantojams plānošanas procesa pilnveidē. Nākamais novērtējuma ziņojums jāgatavo 2013. gadā.

Visumā var secināt, ka VSN direktīva palīdz sistemātiskā un strukturētā veidā izskatīt ar vidi saistītos problēmjautājumus, kas kļūst aktuāli plānošanas procesā, un vides aspektus sākt vērtēt laicīgāk un augstākā plānošanas līmenī. Turklāt VSN direktīvas prasību (vides pārskats, apspriešanās un informatīvi pasākumi iestāžu un sabiedrības līmenī u.c.) izpilde nodrošina labākas un saskaņotākas plānošanas procedūras, kā arī lielāku caurredzamību un plašāku līdzdarbību lēmumu pieņemšanas procesā.

Pielikums

Galvenie informācijas avoti

- Komisijas pasūtīts pētījums par VSN direktīvas piemērošanas un iedarbīguma ziņojumu: <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/study0309.pdf>.
- Dalībvalstu atbildes Komisijas aptaujā par VSN direktīvas piemērošanu un iedarbīgumu.
- Komisijas pasūtīts pētījums “IVN direktīvas un VSN direktīvas savstarpējā saistība” (2005): http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/final_report_0508.pdf.
- VSN rokasgrāmata 2007.–2013. gada kohēzijas politikas vajadzībām (2007, *GRDP*).
- Komisijas vadlīnijas par Direktīvas 2001/42/EK īstenošanu (2003) <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>.
- Komisijas uzkrātā pieredze saistībā ar VSN direktīvas īstenošanu un tās noteikumu izpildes nodrošināšanu, un tās piemērošanu ES līdzfinansētajās programmās 2007.–2013. gadam.